

vexilologie

126

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU PRAZE 3

NARODNA BANKA
I KE SRPSKE KRAJINE

ПРЕДЛОЖЕЊЕ ЗА КРАЈИНУ ИЗ 1991.

vexilologie

126

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ VEXILOLOGICKÉHO KLUBU V PRAZE 3

LÉTA STRÁVENÁ S VEXILOLOGIÍ

Už sedmdesáté narozeniny oslavil jeden z neznámějších českých vexilologů, zakládající člen Vexilologického klubu PhDr. Zbyšek Svoboda. Ačkoliv se ním znám tři desítky let a mám to štěstí, že se s ním setkávám i v podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, uvědomil jsem si v souvislosti s jeho jubileem, že jsem se ho nikdy nezeptal, jak a kdy se vlastně k vexilologii dostal. Využil jsem tohoto životního jubilea, abych dr. Z. Svobodu alespoň částečně vyzpovídal.

Pane doktore, kdy jste se dostal k vexilologii a co vás na ní zaujalo?

Původně to vexilologie ještě vůbec nebyla, byl to pouze zájem o nějaké barevné symboly. S vlajkami jsem byl užce spojen už v osmatřicátém roce, kdy mi bylo necelých šest let. Tehdy probíhal sokolský slet, byla poměrně napjatá situace a prapory se vyvěšovaly prakticky nepřetržitě. Shodou okolností jsme u nás doma vlajku vyvěšovali my, protože babička byla spolumatitelkou domu a byl to její úkol. Jako vnuk jsem si vydobyl takové právo prapor vztýčovat. Byl to vždy krásný okamžik, když jsem mohl vlajku karabinkami připevnit na ocelové lanko a na žerd' na domě. Tím se mi to dostalo do povědomí. Právě v onom osmatřicátém roce vyšla také příručka civilní protiletectké ochrany, která měla na zadní straně výsostně označení letadel, abychom poznali, jestli nad námi letí Holanďané, Finové nebo Němci. To byly vlastně první barevné národní symboly, které jsem měl k dispozici a které jsem maloval jako kluk na papírové vlašťovky. Jak vznikl protektorát, nastaly komplikace. Z československé vlajky se ušila protektorátní – z klínu se udělal modrý proužek, takže se vlajka celá zmenšila a poměrně brzo přišel příkaz vyvěšovat ještě říšskou vlajku. Ta se musela koupit, ale problém byl, že jsme měli jen jednu žerd'. Na ni se musela vyvěsit nacistická vlajka a z okna se vyvěšovala protektorátní. Muselo se vědět, na které straně má být která barva a už tenkrát jsem to pochytil. Z té nacistické vlajky jsem měl po válce trenýrky... To je vzpomínka na první vexilologický materiál, který jsem měl doslova na těle.

Moje odbornější setkání s vexilologií se uskutečnilo ještě za války s knížkou, kterou sehnal můj otec. Byla to klíčová publikace Otfrieda Neubeckera „Fahnen und Flaggen“, která mi svým perfektním zpracováním objasnila základní principy vexilologie, souvislosti mezi jednotlivými druhy vlajek a setkal jsem se tam i s vlajkami vojenskými a městskými. To byla základní věc, která mě ovlivnila.

Rád bych ještě jednou vzpomněl na svoji babičku, protože díky ní jsem měl (a dodnes uchovávám) takový základní dokument, „The Czechoslovak Flag, Historic Coat of Arms of

the Czechoslovak Lands“, který mě v mém mládí přiváděl upřímně řečeno do rozpaků. Zachycuje první oficiální podobu naší vlajky a byl vydán v roce 1918 ve Washingtonu. To je publikace, která mě provázela od mých sedmi, osmi let.

Ten klukovský zájem vydržel i v pozdějších letech?

Tyto věci, které mě bavily, jsem později využil i na gymnáziu, kde jsme dělali různé písemné projevy a řečnická cvičení a referáty. Já jsem si vybíral témata vojensko-historická a pochopitelně také o praporech a vlajkách. Kupodivu se mi nedávno podařilo najít původní text referátu psaného ještě rukou. Má celkem devět stránek a byl udělán pochopitelně ještě ne na základě mého osobního výzkumu, ale podle Neubeckera. Je v něm vývoj slovanských vlajek, které jsem maloval také křídou na tabuli, i vývoj vlajky Spojeného království. To se spolužákům velmi líbilo, protože jsme tím zabrali celou hodinu, a tak se nemohlo zkoušet. Už tenkrát byla jakási cenzura (byl to konec roku 1949 nebo 1950) a paní profesorka mně před čtením vyškrtla některé partie, které se týkaly španělské vlajky. Zřejmě se jí tam nelíbil generál Franco, o kterém jsem psal, že zavedl diktaturu a původní španělskou vlajku. Tento zájem byl takovým mým soukromým koníčkem, tím hlavním mým zájmem byla historie.

Vy jste byl nakonec i profesionálním vexilologem. Jak jste se k tomu dostal?

Hlavní zájem jsem mohl realizovat až později ve Vojenském historickém muzeu. Tam byla, a dodnes existuje, velká sbírka praporů, praporeců, vlajek. Byl to však pouze depozitář věcí, které se během doby zachránily: legionářské prapory a další vexilologický materiál, množství stuh a potom prapory naší armády, částečně i rakouské věci a také další předměty, které se průběžně vyfazovaly a přicházely do sbírek. Ty bylo nutné nějakým způsobem uspořádat. Při jedné z reorganizací muzea jsem měl možnost tuto sbírku převzít. Nepřebíral jsem ovšem jenom tento fond, ale i další, jako byly řády, vyznamenání a stejnokroje. Tím se mi podařilo určitým způsobem spojit problematiku, které jsem se prakticky věnoval celý život a ke které do té doby nikdo z pracovníků, kteří byli v muzeu přede mnou, neměl konkrétnější vztah. Buď měli zájem o obecnější vojenskou historii, nebo byli „skladníky“. Byl jsem první, kdo dostal tento fond jako správce, a protože jsem měl o něj hlubší zájem – chtěl jsem zjišťovat historické souvislosti mezi prapory, jejich vznik, nejen souvislosti zachycené v muzejní dokumentaci – tak jsem poněkud překročil obvyklý rámec normální správčovské muzejní činnosti. Tak jsem se dostal k vexilogii, její teorii, a tedy i k názvosloví. To jsem později mohl využít i při ovlivňování tvorby nových vojenských praporů, předpisů a dalších náležitostí, například způsobů zacházení s prapory u vojenských útvarů. Po Listopadu se mi mimo jiné podařilo přesvědčit určité orgány, aby byly bojové zástavy Československé lidové armády zrušeny a staženy právě do Vojenského muzea, čímž se tento fond rozrostl přibližně o 500 až 600 exemplářů.

Vy jste dokonce v oboru vexilogie soudním znalcem. Jak se jím může člověk stát?

Já jsem dělal soudního znalce jako odborný a vědecký pracovník ústavu. Případ od případu jsme byli vyzýváni například při různých krádežích a podobných událostech, abychom vypracovali odborný posudek na úrovni soudních znalců, ač jsme jimi nebyli. Když se mi začal blížít důchodový věk a jako důchodce bych těžko mohl něco formálně posuzovat, tak jsem požádal úředně o ustanovení soudním znalcem. Pak následovala obvyklá procedura, při které ředitel ústavu a další činitelé napsali odborný posudek, který byl předán soudu a ten se k věci vyjádřil. Podotýkám, že nejsem soudním znalcem jen pro vexilogii. Je to kombinace čtyř oborů – faleristiky (tj. vyznamenání), uniformistiky (stejnokroje), vexilogie a vojenských reálií, takže tak vznikl celkem unikátní druh soudního znalce. U vexilogie toho zatím moc nebylo; snad nejkurióznější byl posudek

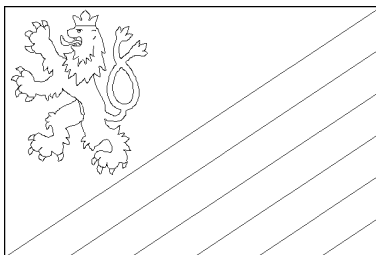
věci, při které jeden bláznivý člověk vyvěšoval na okno nacistický prapor, ale nevyvěsil ho z okna, jen mezi okno. Uvedl policii a soudní orgány do zmatku, protože to vlastně neudělal na veřejnosti, ale přesto to bylo vidět. Nebyl to ale původní prapor, bylo to jen okopírované a hákový kříž tam měl obráceně, takže to vlastně ani nebyla nacistická vlajka a nemohl být za to souzen. Později byl tento případ odložen. Jinak vypracovávám posudky nových praporů, či když některé obce například chtějí vypracovat předpis a podobně. Občasně se lidé ptají na konkrétní historické prapory, jakou mají asi cenu. Není to zkrátka častý obor, na který se soudy dotazují.

Vy jste se podílel na navrhování některých vlajek, především obecních. Kolik jich asi bylo?

Navrhl jsem dosud 43 praporů. Přípravoval jsem vždy koncepci v několika variantách u každého praporu. Definitivní návrhy mi kreslili dva profesionální výtvarníci. Dalších 26 jsem konzultoval s autory nebo s výtvarníky, kteří si nevěděli rady. Všechny, které jsem navrhoval, se realizovaly. Někdy jsou případy, kdy má obec víc návrhů, a musím říci, že většinou si vybere správné, ale ne vždy nejhezčí, protože zastupitelé jsou často příliš konzervativní nebo mají určitý konvenční vkus. Například když jsem dělal znak a prapor obce Pomezí, byl přijat návrh, který samozřejmě není špatný (dva svislé pruhy, bílý s červeným středovým křížem a červený s bílým lvem), ale měl jsem připravený ještě jiný, který se mi líbí víc a který svatojiřskou symboliku vyjadřuje originálněji. Ale zřejmě to obci připadalo příliš mimořádné. (Bílý list s červeným křížem sv. Jiří, podloženým šikmo černým kopím se žlutým hrotem směřujícím z horního cípu do tlamy hlavy zeleného draka v dolním žerďovém poli. Pozn. red.) Podobný případ je také Žirovnice, kde jsem dával úplně nejjednodušší možnost, která by symbolizovala perleťářský průmysl (modrý list s bílým kruhovým polem uprostřed). Druhou možností byla jen část toho knoflíku v podobě bílého půlkruhového pole vycházejícího ze žerďového kraje a s bílým jednorozcem ve zbyvajících částech modrého listu. Nakonec přijali jen samotného jednorozce. Je to opět ukáзка, jak obec dává přednost tomu, co je historicky zažitě. Když má možnost udělat moderní prapor, nezaměnitelný, jednoduše vyrobitelný, „vexilologičtější“, jakým je onen návrh s kruhovým polem, tak té možnosti nevyužije.

Určitě máte nějaké vlajky, které považujete za své oblíbené.

Z těch, co navrhovali jiní lidé, by to byla dost široká škála, takže vzpomenu ty, co jsem navrhoval sám. Mám zásadu, že vlajka musí být funkční, výtvarně hezká a hlavně nezaměnitelná. Jedna z funkčních věcí je, aby vlajku nebylo možné špatně vyvěsit. To znamená, že ji nelze obrátit jako například českou, a proto se mi samozřejmě líbí vlajka Vexilologického klubu. A právě podle jejího vzoru je i vytvořena vlajka obce Všeň, která má navíc příjemnou kombinaci barev (žlutá, bílá a modrá) a kdy je ta nejsvětější barva omezena dvěma tmavšími barvami. Druhou takovou oblíbenou vlajkou, která ve své době byla poměrně ojedinělá, je symbol Hostomic, kombinující bílé a červené šikmé pruhy s českým lvem. Vznikla v r. 1995 a od té doby šikmých pruhů už využilo více autorů.

Vy máte zřejmě nekompletnější dokumentaci českých obecních a městských praporů. Jak vypadá?

Je uložena formou kartotéky. Na každé kartě je jméno obce, okres, vyobrazení vlajky, autor, číslo rozhodnutí, kterým byla udělena, úřední popis a případně všechny opravy a poznámky. Podchyceny mám i neschválené prapory. Ta kartotéka dá značnou práci, protože se musí neustále aktualizovat a zpracovávat průběžně s činností podvýboru pro heraldiku a vexilologii. Jsou tu všechny prapory udělené obcím a městům, včetně těch, které jsou doloženy již dříve, takže se nemůže stát, že by obec například žádala po druhé. Jsou totiž i případy, že obec žádala o prapor, ale zapomněla, že už symbol kdysi měla. Tato kartotéka je vedena abecedně. Druhou základní dokumentací je příruční evidence podle barev ve zvláštních sešitech, tj. všechny bílé prapory, modré prapory atd. Potom jsou dvojbarevné a samozřejmě i vícebarevné kombinace, které se vedou zvlášť, podle pořadí barev od žerdi či shora, čili obvyklým způsobem. Opět se to musí dokumentovat průběžně. Jakékoliv zanedbání by mohlo znamenat při desítkách a stovkách nových praporů možnost záměny.

Pane doktore, děkuji za rozhovor a jménem všech českých vexilologů vám přeji do dalších let hodně zdraví a pochopitelně hodně nových vlajek i zajímavých odborných poznatků.

S jubilem si vyprávěl mgr. Pavel Fojtík

This issue of Vexilologie is dedicated to the well-known Czech vexillologist Zbyšek Svoboda in honour of his 70th birthday which he celebrated on 20 November 2002. Pavel Fojtík interviewed him on this occasion. Zbyšek Svoboda remembers events that influenced him in his devotion to the flag study. He also mentions his engagement in the Military Museum in Prague where he took care of flags and his career as an expert for vexillology, phaleristics and regalia at court and as a member of the sub-committee for heraldry and vexillology in the Czech Parliament. He describes his favourite flags he designed (the picture shows the flag of Hostomice where he combined white and red stripes with the Czech lion) and his file of cards on each of which he painted a municipal flag to avoid the adoption of the same flag by another Czech municipality.

BIBLIOGRAFIE VEXILOLOGICKÝCH PRACÍ ZBYŠKA SVOBODY

1964

Československý státní znak a vlajka. In: Ročenka Zápisníku 64, 1964, řada 4, s. 98

1968

Zástavy a prapory našich národov. In: Svet socializmu, 1968, č. 32, s. 10, 11, 18, il.

1970

Starověká polní znamení. In: Lidová armáda, 1970, č. 1, s. 48, il.

Středověké korouhve a praporce. In: Lidová armáda, 1970, č. 2, s. 48, il.

Islámské prapory. In: Lidová armáda, 1970, č. 3, s. 48, il.

Od lancknechtů k třicetileté válce. In: Lidová armáda, 1970, č. 4, s. 48, il.

Prapory stálých armád. In: Lidová armáda, 1970, č. 5, s. 48, il.

Prapory Francouzské revoluce a Císařství. In: Lidová armáda, 1970, č. 6, s. 48, il.

Prapor Československé jednotky v SSSR. In: Lidová armáda, 1970, č. 7, s. 48, il.

Prapory císaře pána. In: Lidová armáda, 1970, č. 8, s. 48, il.

Zahraniční odboj v Rusku a českoslovenští rudoarmějci. In: Lidová armáda, 1970, č. 9, s. 48, il.

Prapory československého odboje ve Francii. In: Lidová armáda, 1970, č. 10, s. 48, il.

Prapory československého odboje v Itálii. In: Lidová armáda, 1970, č. 11, s. 48, il.

Převratové prapory domácích jednotek. In: Lidová armáda, 1970, č. 12, s. 48, il.

Prapory československých pěších pluků. In: Lidová armáda, 1970, č. 13, s. 48, il.

Standarty dělostřelectva a útočné vozby. In: Lidová armáda, 1970, č. 14, s. 48, il.

Prapory leteckých pluků. In: Lidová armáda, 1970, č. 15, s. 48, il.

Prapory vojenských škol. In: Lidová armáda, 1970, č. 16, s. 48, il.

Korouhve a standarty rychlých jednotek. In: Lidová armáda, 1970, č. 17, s. 48, il.

Symboly hraničářských a technických jednotek. In: Lidová armáda, 1970, č. 18, s. 48, il.

Prapory čs. interbrigadistů. In: Lidová armáda, 1970, č. 19, s. 48, il.

Čs. válečné prapory v Polsku a na Středním východě. In: Lidová armáda, 1970, č. 20, s. 48, il.

Prapory čs. letectva za války. In: Lidová armáda, 1970, č. 21, s. 48, il.

Prapory 3. a 4. samostatné brigády v SSSR. In: Lidová armáda, 1970, č. 22, s. 48, il.

Prapory Nitranské partyzánské brigády. In: Lidová armáda, 1970, č. 23, s. 48, il.

Válečné prapory čs. tankistů. In: Lidová armáda, 1970, č. 24, s. 48, il.

Prapor 2. Čs. samostatné paradesantní brigády v SSSR. In: Lidová armáda, 1970, č. 25, s. 48, il.

Prapory čs. partyzánů a barikádníků. In: Lidová armáda, 1970, č. 26, s. 48, il.

1972

Vexilologické názvosloví. – Jílové u Prahy : Heraldická sekce při MTZZ, Praha: Vexilologický klub při OKD Praha 3, 1972. 11 s. , il.

Československá vlajka. In: Vexilologie č. 1-3 (září 1972), s. 3-5

1974

Polemika: Na obranu vexilologů a vexilologie vůbec. In: Vexilologie č. 11 (duben 1974), s. 111-114

Československá presidentská standarta. In: Vexilologie č. 13 (listopad 1974), s. 127-131, il.

Revoluční a bojové zástavy Československé lidové armády [doprovodný tisk k souboru miniatur praporů + česko-ruská mutace] – Praha: MNO, 1974

1976

Lidé (doba) vojenského umění. In: Zápisků '76, č. 8 (9.4.), s. 40-41, il.

Vznik vlajky našeho klubu. In: Vexilologie č. 20 (září 1976), s. 264-271, il.

1977

Historické a revoluční bojové zástavy Československé lidové armády. In: Květy, 27, 1977, č. 18, s. 30-35, il.

1980

Vznik československé vlajky. In: Vexilologie č. 36 (únor 1980), s. 622-633, il.

1982

Redakční úvod k článku Praslovanské a staročeské vexilologické objekty. In: Vexilologie č. 46 (duben 1982), s. 891-892

1985

[Na pomoc názorné agitaci v ČSLA] / Aut. rec. Zbyšek Svoboda. In: Vexilologie č. 60 (prosinec 1985), s. 1224-1225

Bojové zástavy národněosvobozenického a protifašistického boje ve Vojenském muzeu v Praze. Orbis – APN – Meždunarodnaja Informacija 1985, il.

1986

Prapory [československých interbrigadistů ve Španělsku] / [Zbyšek Svoboda]. In: No pasaran! [Katalog] výstavy k 50. výročí účasti československých interbrigadistů v boji proti fašismu ve Španělsku. Praha, VHU 1986, s. 24-25, il.

Rozdíl mezi vlajkou a praporem aneb úvod do vexilologie. / s Milošem Puršem. In: Sběratelské čtení II. Praha: KSK, 1986, s. 35-45, il.

Nejslavnější bojová zástava. In: Obrana lidu, 1986, č. 54 (19.3.), s. 2, il.

O vzniku československé státní vlajky / s Milanem Hlinomazem. In: Haló sobota, příloha Rudého práva, 1986, č. 46 (15.11.), s. 1 a 5, il.

1987

[Barevná příloha XXXVIII - XL] In: Vojenské dějiny Československa, 1918 – 1939, III. díl, Praha: Naše vojsko, 1987

Naše vlajka a její autor. In: Československý svět, 1987, č. 2

1988

Sovětské vojenské prapory a vlajky. In: Sovětská armáda na stráž míru a socialismu.

[Katalog výstavy] Praha: Vojenský historický ústav, 1988, s. 43-44, foto

[Barevná příloha XXVI - XXX] In: Vojenské dějiny Československa, 1939 – 1945, IV. díl, Praha: Naše vojsko, 1988

Státní vlajka a státní znak. Ke vzniku symbolů československé státnosti a samostatnosti.

In: Svět v obrazech, 44, 1988, č. 44, s. 14-15, il.

1989

[Barevná příloha XXXVI - XL] In: Vojenské dějiny Československa, 1945 – 1955, V. díl, Praha: Naše vojsko, 1989

Základní vexilologické pojmy a jejich objektivní platnost. In: Vexilologie č. 76 (prosinec 1989), s. 1496-1499

1990

Státní symboly – atributy naší státnosti. In: A-Revue, 1990, č. 6

Nové československé státní symboly. In: Vexilologie č. 80 (prosinec 1990), s. 1567-1579, il.

1991

Československá státní a vojenská symbolika. -- Praha : Impuls, 1991. -- 84 s. ISBN 80-85469-03-0

1992

Ad vlajka. In: *Expres*, 3.12.1992, s. 2

Vlajka českého státu. In: *Lidové noviny*. -- 0862-5921. -- Roč. 5, č. 285 (4.12.1992), s. 12

Proč jsi, jaká jsi – vlajko. In: *ABC*. -- Roč. 37, č. 12 (1992), s. 8-9

Heraldika se nás týká / *Zaps. Roman Lipčík*. In: *Mladý svět*. -- Roč. 34, č. 49 (4.12.1992), s. 20

1994

Naši vojáci v zahraničí / s Jaroslavem Roušarem. -- Praha : Impuls, 1994. -- 32 s. ISBN 80-85469-69-3

[*Fahnen und ihre Symbole*] / Aut. rec. Zbyšek Svoboda. In: *Historie a vojenství*. -- 0018-2583. -- Roč. 43, č. 2 (1994), s. 198

Státní symboly České republiky / s Alešem Brožkem. In: *Vexilologie* č. 91 (červen 1994), s. 1766-1775, il.

1996

Česká státní a vojenská symbolika / [Zbyšek Svoboda]. -- Praha : Ministerstvo obrany České republiky, Generální štáb Armády České republiky, 1996. -- 44 s. ISBN 80-85469-90-1

1997

[*Teritorialna obramba Republiki Slovenije*] / Aut. rec. Zbyšek Svoboda. In: *Historie a vojenství*. -- 0018-2583. -- Roč. 46, č. 5 (1997), s. 194-196

České městské a obecní prapory. In: *Sborník přednášek z 1. českého národního vexilologického kongresu*. Hradec Králové 1997, s. 24-37, il.

Vznik a vývoj vojenských praporů. In: *Sborník přednášek z 1. českého národního vexilologického kongresu*. Hradec Králové 1997, s. 43-56, il.

1998

[*Flags through the Centuries - Catalogue of Museum Collection Flags and Flag Streamers*] / Aut. rec. Zbyšek Svoboda. In: *Historie a vojenství*. -- 0018-2583. -- Roč. 47, č. 3 (1998), s. 158-162

K vyvěšování vlajek v Istrii. In: *Vexilologie* č. 109 (září 1998), s. 2067-2068

Origin of the Czechoslovakia's state flag. In: *Vexilokontakt* (October 1998), s. 10-16, il.

The symbols of the Czech Republic / s Alešem Brožkem In: *Vexilokontakt* (October 1998), s. 23-32, il.

1999

Československé legie za 1. světové války a státní vexilologické symboly. In: *Vexilologie* č. 111 (březen 1999), s. 2091-2093

[*Flags through the Centuries - Catalogue of Museum Collection Flags and Flag Streamers*] / Aut. rec. Zbyšek Svoboda. In: *Vexilologie* č. 114 (prosinec 1999), s. 2154-2158

2000

Ještě k tzv. Knedlhansově vlajce. In: *Vexilologie* č. 115 (březen 2000), s. 2169-2170

Czech municipal and civic flags. In: *Vexilokontakt* (September 2000), s. 6-16, il.

Československé vojenské prapory za 2. světové války. In: Sborník přednášek z 2. českého národního vexilologického kongresu. Ústí n.L. 2000, s. 113-123, il.

Vexilologický lexikon : vexilologické názvosloví / s Petrem Exnerem. – Praha :

Vexilologický klub, 2000. – 32, XIV s.

2002

Náš základní symbol – klubová vlajka. In: Vexilologie č. 123 (duben 2002), s. 2294-2296, il.

Léta strávená s vexilologií / Zaps. Pavel Fojtík. In: Vexilologie č. 126 (prosinec 2002), s. 2363-2366, il.

Naše národní barvy a Karel Čapek. In: Vexilologie č. 126 (prosinec 2002), s. 2370-2371

Sestavil Aleš Brožek

This bibliography compiled by Aleš Brožek records more than 70 books, articles, book reviews and texts to flag plates which Zbyšek Svoboda has written since 1964.

Zbyšek Svoboda

NÁŠE NÁRODNÍ BARVY A KAREL ČAPEK

Po ustavení československého státu 28. října 1918 zavlály nad Prahou a v následujících dnech i na národnostně českém a moravském venkově bílo-červené prapory jako symboly obnovení české samostatnosti. Bílo-červených praporů bylo přirozeně dostatečné množství, protože v době rakousko-uherského mocnářství je jako české královské barvy vyvěšovali nejen občané, ale i různé státní úřady a instituce. Souběžně, byť v mnohem menším počtu, se však objevovaly i prapory bílo-modro-červené, používané běžně ještě před válkou, zvláště u příležitosti sokolských sletů, jako symboly všeslovanské. Jejich vyvěšování za války bylo pochopitelně zakázáno, protože šlo vlastně o nepřátelské národní prapory ruské.

Základním mocenským předpokladem konzolidace nově vzniklého státu byl hromadný přechod mužstva a důstojníků české národnosti do podřízenosti Národního výboru, který se prohlásil vykonavatelem státní svrchovanosti. Příslušníci takto vznikajícího českého domácího vojska museli být označeni národními barvami (1), tedy bílo-červenými bikolorami. Tyto stužky především zakryly čepicový císařský emblém, tzv. „jablíčko“ s písmenem „K“, a u důstojníků i šikovatelů byly národní stuhy použity obdobně k úpravě zlatočerného portepe čili třapce, povinně vázaného na pobočních chladných zbraních, šavlích i bodácích (2). Zajímavé však je, že na původních dochovaných dobových artefaktech v muzejních sbírkách jsou stužky a porty nejen bílo-červené, ale i bílé-modro-červené. Zřejmě však nešlo jen o navázání na panslovanské barvy, ale též převzetím trikolory, příznačné pro Francii, Velkou Británii, Spojené státy americké a ovšem i v té době již poražené Rusko, o zdůraznění sounáležitosti s dohodovými mocnostmi a jejich armádami, jejichž součástí, kromě zahraničních legií, bylo i právě vznikající domácí vojsko.

Porozuhodným svědectvím bílo-modro-červené symboliky je příležitostná báseň mladého Karla Čapka, narychlo napsaná k uvítání prezidenta T.G. Masaryka, který se

vrátil do Prahy 21. prosince 1918. Byla otištěna s předstihem již 19. prosince 1918 v sedmém čísle satirického týdeníku Nebojsa, v němž byly zároveň publikovány další, mnohem známější básně, jako například Karla Tomana („Vítězi, který vjíždíš do pražských bran“), Otokara Fischera („Vítej“) a jiné. Čapkova drobná oslavná báseň pod názvem „Píseň praporu“ byla složena ve formě sedmiveršového akrostichu, kde při svislém čtení prvních písmen každého verše se postupně objevilo jméno „MASARYK“. Báseň byla podepsána pouze písmenem „P“, což byla zkratka jednoho z tehdejších Čapkových pseudonymů „Plocek“. Její text zněl:

*Modrá, rudá, bílá alej slávy stelou
A tak jásají, že zpívají se zdají
Svěžší notou svou a písní rozechvělou;
Aj tu, pozvedni se, aj tu, větrče, duj:
Rudá, modrá, bílá zpívají a vlají,
Yankee-Doodlem zvoní, Marseillaisu hrají,
Kvetou silně, sličně svým „zde domov můj!“ (3)*

Nevelká Čapkova báseň je pro nás zajímavým, doposud neznámým vexilologickým svědectvím, dokumentujícím autorovo ovlivnění bezprostředními dojmy z převratového revolučního období, charakterizovaného neustálými oslavami, průvody a vlajkoslávou. V jejích verších můžeme vysledovat právě citové a optické prvky, vzbuzené spojeneckými prapory, včetně odkazu na americkou a francouzskou hymnu.

Záplava trojbarevných symbolů dohodových mocností v jásajících pražských ulicích nesporně emocionálně ovlivnila nejen tehdy osmadvacetiletého Čapka, výtvarníky Bendu, Jareše, Hofmana, Kupku, Preissiga a další, ale i heraldiky a odborníky, jako byl Friedrich, Kursa, Štech aj., kteří pak ještě přes rok pracovali na co nevhodnějším třibarevném ztvárnění základního československého symbolu – naší státní vlajky.

Zdá se tedy, že nezbytnost náhrady čistě českého bílo-červeného bikolorního symbolu za trikoloru byla dána nejen praktickými důvody (zaměnitelnost vlajky s polskou), zastoupením modré barvy z moravského zemského znaku, připomenutím spojení se Slovenskem a Podkarpatskou Rusí, slovanským charakterem státu, ale i projevem sympatií k velkým západním demokraciím, jejichž zásluha na vzniku Československa byla nesporná.

Poznámky:

- 1) „Čeští vojáci a důstojníci, označení národními barvami, měli podléhat Národním výboru,...“ Beneš E., Světová válka a naše revoluce. II. díl, Praha 1927, s. 433.
„Avšak již 29. října se čeští důstojníci terezínští označili českými odznaky a barvami, aby dokumentovali příslušnost k českému státu.“ Čížek J., Státní převrat v Terezíně. In: Několik listů z domácího odboje vydaných jako památník... Praha 1928, s. 127.
- 2) „První poddůstojník, který vyměnil své černožluté porteepé za bíločervené, byl zdejší speditour Pavel Levey, který byl pak přidělen k čsl. Oddílu vojenské policie.“ Neumann V., Z mých pamětí převratových. In: Několik listů z domácího odboje vydaných jako památník... Praha 1928, s. 138.
- 3) Polák J., Pseudonymní a anonymní tvorba Karla Čapka v týdeníku Nebojsa (1918-1920), Praha, Centr Evropy 2000, s. 21.

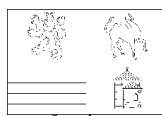
The author emphasizes the contribution of the famous Czech writer Karel Čapek to implementation of the white-blue-red tricolour to national symbolism of Czechoslovakia in

December 1918, i.e. before an official adoption of national colours in 1920. When the display of old Czech land colours white and red was spread all over new republic and in its armed forces, some rare cases of the use of this tricolour had been recorded in museum collections. And it is Čapek's poem "Song of the banner" published on 19 December 1918 that refers to the influence of national colours of the United States and France to newly born national symbolism of Czechoslovakia when citing revolutionary anthems Yankee Doodle and Marseillaise, respectively. The adoption of this tricolour in 1920 has expressed not only the Slavic character of a new state but also its sympathy to great Western democracies that deserved well of its establishment.

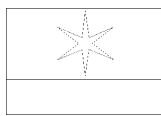
Petr Exner

PRAPORY KRAJŮ, MĚST, MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ A OBCÍ PŘIJATÉ V ROCE 2002 (I)

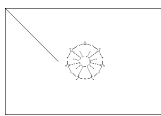
První rozhodnutí předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2002 nese číslo 98 a je datováno 31.1.2002. Vyobrazení všech udělených praporů je v následující tabulce. Kraje jsou uvedeny tučně velkými písmeny, města jsou uvedena tučným tiskem a městské části kurzívou. Ostatní prapory patří obcím.

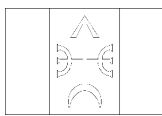
PLZEŇSKÝ KRAJ

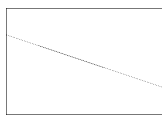
Nová Ves (PJ)

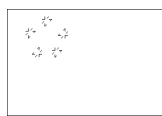
Pavlov (JI)

Boršice u Blatnice (UH)

Lukov (ZN)

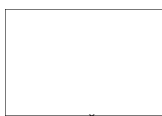
Svatý Jan (PB)

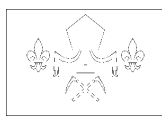
Mnichov (CH)

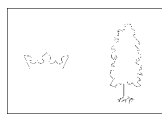
Dohalice (HK)

Kamenický Šenov (CL)

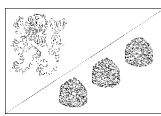
Maletín (SU)

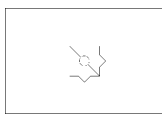
Velký Bor (KT)

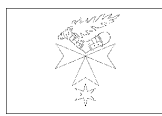
Chanovice (KT)

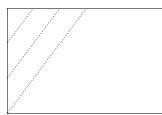
Borek (CB)

Měrunice (TP)

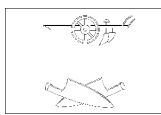
Blatno (LN)

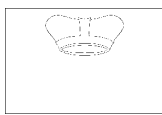
Dešná (JH)

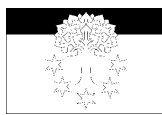
Mšeno (ME)

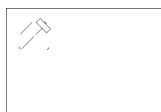
Mokrovousy (HK)

Dlouhá Brtnice (JI)

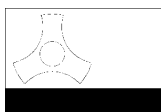
Hartmanice (SY)

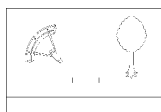
Zlaté Hory (JE)

Sobiňov (HB)

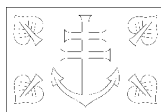
Rotava (SO)

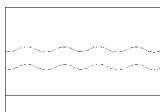
Hlince (PS)

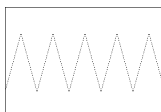
Olbramov (TA)

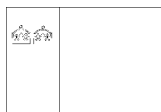
Lipůvka (BL)

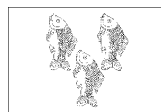
Solnice (PB)

Špičky (PR)

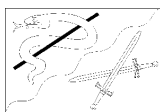
Čepërka (PA)

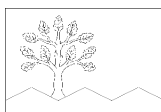
Čepí (PA)

Lodhřev (JH)

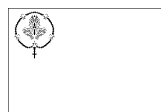
Roztoky u Jilemnice (SM)

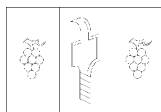
Skalice (HK)

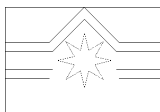
Kostěnice (PA)

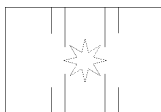
Mníšek (LI)

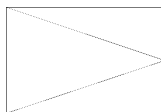
Věňov (UH)

Hostišová (ZL)

Sazovice (ZL)

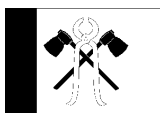
Dlouhý Újezd (TA)

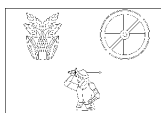
Tisová (TA)

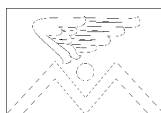
Vlčková (ZL)

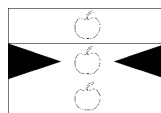
Ludvíkov (BR)

Plav (CB)

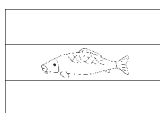
Mošnov (NJ)

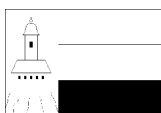
Pohledy (SY)

Ločeniice (CB)

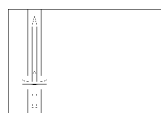
Vatin (ZR)

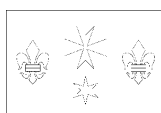
Libá (CH)

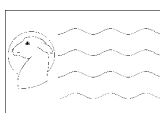
Dešenice (KT)

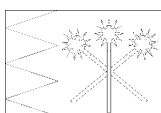
Zdechovice (PA)

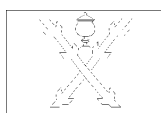
Bezkov (ZN)

Český Jiretín (MO)

Říkovice (PR)

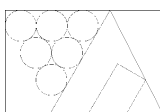
Lančov (ZN)

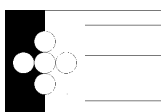
Holasice (BO)

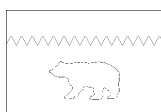
Jarošov nad Než. (JH)

Blučina (BO)

Sřáhľavy (PJ)

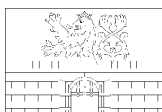
Hvozď (RA)

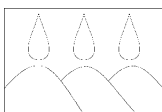
Bžany (TP)

Libořice (LN)

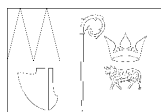
Litoměřice (LT)

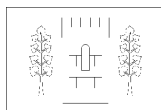
Deštné v Orl. h. (RK)

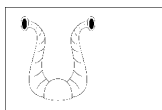
Kočí (CR)

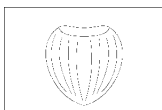
Loučka (VS)

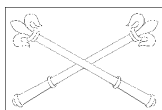
Karle (SY)

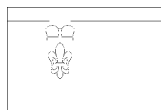
Zruč nad Sázavou (KH)

Lišany (RA)

Mcely (NB)

Opatovec (SY)

Bratčice (KH)

Opava - Milostovice

The decision made by Chairman of the Czech Parliament is numbered 98 and dated on 31 January 2002. The drawings of all granted flags can be seen above. The names of towns are written in bold, the names of regions are written in bold in capital letters. The town parts are in italics.

Željko Heimer, Zagreb

SYMBOLY SECESIONISTICKÝCH STÁTŮ NA ÚZEMÍ BÝVALÉ JUGOSLÁVIE – I. ČÁST

Když se na mne vedení Vexilologického klubu obrátilo s návrhem, abych napsal tento článek, měl jsem za sebou již mnoho žádostí o vysvětlení některých symbolů spojovaných s tím či oním svévolně vyhlášeným státem, který se objevil v devadesátých letech ve válečnou vřavou zmítané Jugoslávii. Musel jsem nejednou odpovídat na různé dotazy, které jsem dostal jak v soukromé korespondenci, tak na různých vexilologických fórech (např. v mezinárodní internetové konferenci FOTW). Protože však tyto entity byly často pouze přechodného charakteru, mnohé informace byly „z druhé ruky“ a nespolehlivé zejména proto, že neexistovaly žádné úřední věstníky nebo podobné zdroje, které by publikovaly oficiálně platné údaje. Tento článek je proto pokusem sestavit přehled těchto symbolů. Autor si je však vědom toho, že takový článek nemůže být systematický a zahrnující všechny případy a že naopak řada otázek zůstane i nadále nezodpovězena.

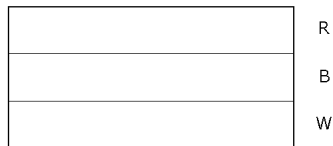
Z veřejně dostupných informací českého i světového tisku víme o existenci více než třiceti takových entit po území celé Jugoslávie, u nichž lze předpokládat, že mohly během 90. let přijmout své symboly. Při přípravě tohoto článku jsem se řídil tím, jak které národy ustavovaly v nástupnických státech bývalé Socialistické federativní republiky Jugoslávie své autonomní „státy“. Jejich charakter je však naprosto odlišný. Některé z nich nebyly víc než jednostranné projekty jednotlivých stran, utopické v tom smyslu, že vyjadřovaly jen

zbožná přání malé skupiny příslušníků „elity“ daného etnika. Další lze považovat jen za jednu zmíněné projekty vyhlášené při různých politických příležitostech, možná dokonce i na nějakém shromáždění zástupců, ale nikdy neuskutečněné a brzy zapomenuté dokonce i vlastními autory. Na druhý konec takové škály mohou být postaveny státní subjekty, které *de facto* fungovaly jako víceméně nezávislé státy se všemi státními atributy, a to často i několik let. Některé případně dosáhly i určitého mezinárodního uznání jako např. Republika srbská (v Bosně a Hercegovině) a Kosovo.

Srbové v Bosně a Hercegovině

V r. 1990 byl v Bosně a Hercegovině, uvnitř již rozpadající se Jugoslávie, zaveden politický systém více politických stran; ty se zúčastnily všeobecných voleb 18. září a 2. prosince 1990. Okamžitě po volbách začali Srbové v různých obcích sestavovat své „národní rady“ jako protiváhu zvolených zastupitelských orgánů. Na začátku r. 1991 se rady sousedících komunit začaly spojovat do tzv. Obecních shromáždění a do září 1991 bylo po celé Bosně a Hercegovině ustaveno pět „srbských autonomních oblastí“⁽¹⁾. Není pochyb, že každá z nich přijala svou ústavu a velmi pravděpodobně i své symboly. Nepodařilo se mi sice získat žádný dokument, vydaný některou z uvedených „autonomních oblastí“, ale, soudě podle pozdějších ústav srbských států ustavených v bývalé Jugoslávii, je nejpravděpodobnější, že jejich vlajkou byla srbská červeno-modro-bílá trikolóra (**obr. 1**), zatímco znaky byly jenom zmiňovány, ale nikdy popsány. V praxi se však vedle prosté trikolory objevovala a často používala řada variant s různými emblémy, jako je tomu v případě

Obr. 1.
Vlajka Republiky srbské

jiných srbských „států“ v této oblasti.

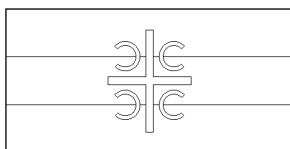
Autonomní oblasti jednostranně vyhlásily 9. ledna 1992 Srbskou republiku Bosny a Hercegoviny (*Srpska Republika Bosny i Hercegoviny*), která již v únoru téhož roku vystupovala pod označením Republika srbská (*Republika Srpska*)⁽²⁾. Podle novinových zpráv vyhlásila minimálně dvakrát (1. září 1992 a 15. června 1995) své spojení se Srby v Chorvatsku, avšak tento krok nebyl nikdy uskutečněn. V listopadu 1995 bylo v USA dosaženo tzv. Daytonských dohod, které byly podepsány 14. prosince 1995 v Paříži. Nově ustavily Bosnu a Hercegovinu jako stát tvořený dvěma subjekty – jedním z nich byla právě Republika srbská, které se tak dostalo mezinárodního uznání jako žádnému z dalších států, zmínovaných v tomto článku.

Obr. 2.
Znak Republiky srbské

Symbyoly Republiky srbské byly zahrnuty do etalonu publikovaného v úředním věstníku v r. 1996. Vlajka – jednoduchá trikolora o poměru stran 1:2 – musela být přijata již v r. 1992, zatímco státní znak se objevil na prvních známkách vydaných v lednu 1993, avšak bez červeného štítu, který je uveden ve výše uvedeném etalonu (a je také používán na známkách minimálně od začátku roku 1997) (**obr. 2**).⁽³⁾ Etalon zahrnuje kromě státní vlajky i řadu dalších standart, používaných hodnostáři republiky.

Po celou dobu devadesátých let minulého století se však užívalo mnoho srbských vlajek s různým emblémem, jak o nich psala i vexilologická literatura. Snaha vexilologů najít rozlišovací vlajku každého „státu“, s jehož existencí se setkali, často vedla k tomu, že

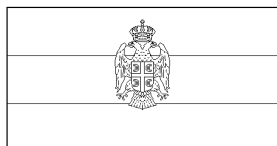

R
Y/B
W

Obr. 3.
Vlajka Republiky srbské (varianta)

ta či ona srbská trikolora s emblémem byla přepisována Republice srbské. Ale nelze to vytýkat jen horlivým vexilologům! Vždyť vlajky s emblémem nebyly ničím neobvyklým a nebylo dokonce vzácné vidět několik různě doplněných srbských trikolor, jak byly vyvěšovány vedle sebe. Např. současné používání tří srbských vlajek bylo zaznamenáno i při takových oficiálních příležitostech jako bylo zasedání parlamentu.

Při pokusech doložit tyto vlajky je třeba vzít v úvahu, že všechno to jsou neoficiální varianty srbské trikolory a že nebyly nikdy zavedeny nějakým úředním aktem. To umožňovalo, že na nich mohl být umístěn prakticky jakýkoliv Srby oblíbený emblém. Jak už jsem řekl, nejběžnějším znamením byl žlutý kříž se čtyřmi žlutými cyrilicemi psanými písmeny S (tzv. „ocílkami“) a bílý orel. První z těchto variant (**obr. 3**) je *de facto* vlajka srbské pravoslavné církve, jejíž stanovy přijaté r. 1947 stanovily poměr jejich stran jako 1:3,

R
B
W

Obr. 4.
Vlajka Republiky srbské (varianta)

zatímco druhá (**obr. 4**) představuje použití srbského státního znaku v různém výtvarném provedení na srbské národní vlajce. Přiložená ilustrace představuje bílého orla s černou kresbou, žlutou korunou a červeným štítem s bílým křížem a ocílkami, volně položeného

doprostřed srbské trikolory.

Chorvati v Bosně a Hercegovině

Chorvati žijící v Bosně a Hercegovině vytvořili na začátku 90. let 20. století koalici s bosenskými Muslimy a společně usilovali o demokratickou a pro-evropsky orientovanou Bosnu a Hercegovinu. Následkem válečných operací namířených proti srbské agresi se však jednotlivé národy této koalice stále více vnitřně homogenizovaly a vzájemně odcizovaly. Následkem toho Chorvati vyhlásili – nikoliv bez podpory Záhřebu – 3. července 1992 svůj vlastní „stát“, formálně však vždy v rámci Bosny a Hercegoviny. Tento stát se nazýval Chorvatským společenstvím Herceg-Bosna (*Hrvatska Zajednica Herceg Bosna*) a 28. srpna 1993 byl reorganizován na Chorvatskou republiku Herceg-Bosna (*Hrvatska Republika Herceg Bosna*). Nakonec byl začleněn do federace s Republikou Bosna a Hercegovina (tj. v podstatě zbytkem původní Bosny a Hercegoviny), která byla v té době v podstatě národním státem muslimských Bosňáků⁽⁴⁾. Podle Daytonských dohod byla z bosňácké a chorvatské entity vytvořena Federace Bosny a Hercegoviny. Avšak rozpuštění dosavadní Chorvatské republiky Herceg-Bosna nebylo jednoduchou záležitostí a tento proces byl ukončen až před r. 1996. Oficiálně došlo k zániku tohoto státu 19. prosince 1996, ale některé jeho instituce nadále existovaly, stejně jako přezívají jeho symboly.

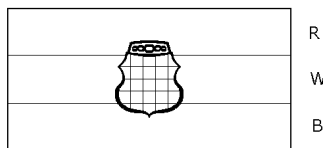
Ústava republiky z r. 1993 zavedla státní znak a státní vlajku. Znak tvořil červeně a stříbrně šachovaný chorvatský štít se zlatě zdobeným lemem a završený charakteristickým zlatým ornamentem známým jako trojitá košatina (*troplet*), vlajku červeno-bílo-modrá chorvatská trikolora se státním znakem uprostřed (**obr. 5**). Poměr stran vlajky je 1:2, znak částečně zasahuje do červeného a modrého vodorovného pruhu.

Další vlajkou poměrně často používanou bosenskými Chorvaty byla trikolora se šachovaným štítem uprostřed bílého pruhu, jehož výška byla menší než šířka pruhu a jenž zpravidla začínal v prvním horním rohu bílým polem (**obr. 6**).

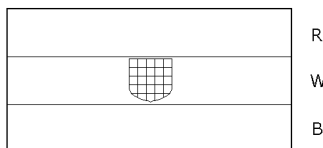
Poté, co byla Chorvatská republika Herceg-Bosna zrušena, začala se její vlajka používat jako národní vlajka chorvatského etnika ve federaci a dosud slouží k označení chorvatských obyvatel tohoto soustátí. Rovněž tak minimálně dva kantony federace (Západní Hercegovina a Herceg-Bosna) přijaly tento symbol za svou kantonální vlajku. Tyto kantonální vlajky byly napadeny (a *de iure* zrušeny) Ústavním soudem federace, avšak orgány kantonů toto rozhodnutí nerespektují a pokračují v jejich vyvěšování. (Pokračování v příštím čísle)

Poznámky:

- (1) Největší z nich byla Srbská autonomní oblast Hercegovina (*Srpska Autonomna Pokrajina Hercegovina*), vyhlášená v září 1991.

Obr. 5.
Chorvatská republika Herceg-Bosna

Obr. 6.
Vlajka používaná bosenskými Chorvaty

- (2) Ústava této samozvané republiky byla vyhlášena 27.3.1992, její odtržení od ostatního území Bosny a Hercegoviny 7.4.1992. K oficiálnímu přejmenování na Republiku srbskou došlo 12.8.1992.
- (3) Znak tvoří mírně modifikovaná varianta srbského znaku – na červeném štítu stříbrný orel s černou kresbou, zlatě korunovaný. Na prsou nese červený štítek s přímým stříbrným křížem sv. Sávy a čtyřmi ocílky – písmeny S provedenými cyrilicí. Podle P. Fojtíka jsou v srbském znaku původně ocílky, které ovšem díky svému tvaru současně připomínají písmeno S (tj. C v srbské abecedě) a do jeho podoby se v moderní době často stylizují. Hovoří se o čtveřici S (byť dvě jsou zrcadlově obrácené), připomíná to heslo či zvolání *Samo Sloga Srbina Spasava!*, což značí zhruba „Jen jednota ochraňuje Srby!“ Údajně je to dokonce výrok sv. Sávy. Ocílky byly prý už byzantským symbolem a pro změnu svým tvarem připomínaly písmeno B, což ve čtveřici znamenalo: *Basileus Basileon Basileuon Basileusin* čili „Král králů, vládoucí nad králi“. Vyobrazení bylo převzato z citovaného etalonu, i když před jeho vydáním měl znak republiky různou podobu. Např. na bankovkách vydaných v roce 1993 byl nebarevně vyobrazen historický znak Srbska doprovázený dvěma liliiemi (viz obálka). Po ménové reformě, kterou prošla Republika srbská v roce 1993, se na jejích bankovkách objevoval znak v odlišné podobě – orel nebyl umístěn na štítu, ale vznášel se volně; nebyl provázen liliiemi, zato byl doplněn zlatou královskou korunou. Výsledný znak je jakousi kombinací předchozích – orel se vrátil na štít (avšak dole špičatý, nikoliv španělský), měl nad sebou královskou korunu, avšak opět nebyl provázen liliiemi.
- (4) Parlament Chorvatské republiky Herceg-Bosna schválil dohodu o vytvoření muslimsko-chorvatské federace 26.3.1994. Muslimsko-chorvatská federace byla oficiálně založena 31.5.1994.

Autoři hlavních článků:

PhDr. Zbyšek Svoboda, Na Švihance 3, 120 00 Praha 2

Mgr. Pavel Fojtík (fojtikpa@volny.cz), Prusíkova 2435, 155 00 Praha 5

Ing. Aleš Brožek (brozeka@svkul.cz), Keplerova 34, 400 07 Ústí nad Labem

Ing. Petr Exner (petr.exner@uhk.cz), Havlíčkova 294, 500 02 Hradec Králové

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) – the journal of the Vexillological Club, CZ-130 00 Prague 3, Pod lipami 58, The Czech Republic. Editor-in-chief Aleš Brožek. Editorial Board A. Brožek, J. Eichler, P. Exner, P. Fojtík, J. Hubka, J. Martykán, L. Mucha, Z. Svoboda and J. Tenora. Artwork Petr Exner. English translations Jaroslav Martykán.

December 2002

No. 126

VEXILOLOGIE (ISSN 1211-2615) - zpravodaj Vexilologického klubu, 130 00 Praha 3, Pod lipami 58. Výkonný redaktor ing. Aleš Brožek. Toto číslo připravila redakční rada ve složení ing. A. Brožek, mgr. J. Eichler, ing. P. Exner, mgr. P. Fojtík, J. Hubka, ing. J. Martykán, doc. dr. L. Mucha, CSc., dr. Z. Svoboda a ing. J. Tenora. Výtvarně spolupracoval ing. Petr Exner. Anglické překlady Jaroslav Martykán.

Prosinec 2002

č. 126

OBSAH:

LÉTA STRÁVENÁ S VEXILOLOGIÍ	2363
BIBLIOGRAFIE VEXILOLOGICKÝCH PRACÍ ZBYŠKA SVOBODY	2366
NAŠE NÁRODNÍ BARVY A KAREL ČAPEK	2370
PRAPORY KRAJŮ, MĚST, MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ A OBCÍ PŘIJATÉ V ROCE 2002 (I)	2372
SYMBOLY SECESIONISTICKÝCH STÁTŮ NA ÚZEMÍ BÝVALÉ JUGOSLÁVIE – I. ČÁST	2374

CONTENTS:

YEARS SPENT WITH VEXILLOLOGY	2363
BIBLIOGRAPHY OF FLAG BOOKS AND ARTICLES WRITTEN BY ZBYŠEK SVOBODA	2366
OUR NATIONAL COLOURS AND KAREL ČAPEK	2370
THE FLAGS OF REGIONS, TOWNS, TOWN PARTS AND MUNICIPALITIES GRANTED IN 2002 (1ST PART)	2372
THE SYMBOLS OF SECESSIONIST STATES IN FORMER YUGOSLAVIA (1ST PART)	2374

ISSN 1211-2615